

Vimmaa ja rakkautta Teiniliitossa

”Meno on kuin Teiniliitossa!” Suhmurointiin, uhmakkaaseen pikkupolitiikointiin ja pahempaan kiinnittävä kielikuva on jo käynyt harvinaiseksi, ja sen esittäjän omista teinijajoista on useimmiten kulunut vuosikymmeniä. Harva nykypäivän nuori käsittää sutkautuksen merkitystä, mutta monet 1960–1970-luvuilla oppikoulua käyneet se saa hymähtämään – niin hyvässä kuin pahassakin.

Suomen Teiniliitto perustettiin oppikoululaisten yhteiseksi järjestöksi isänmaallisessa hengessä jo vuonna 1939, mutta myyttisiin mittoihinsa se kasvoi vasta kolme vuosikymmentä myöhemmin. Huippuvaiheessa koululaisjärjestöön kuului liki 70 % oppikoululaisista, reilut 100 000 jäsentä. Vaikka talouden ja jäsenmäärien suhmurointi johti vuonna 1975 romahdukseen ja lopulliseen hiipumiseen, Teiniliitto on kiistatta ollut maamme vaikutusvaltaisimman nuorisjärjestö. Sen perintö on elänyt vielä pidempään, sillä useat johtavat (ja nyt väistyvät) yhteiskunnalliset vaikuttajat ovat aloittaneet uransa jo teinipolitiikassa, oppikoulun murrosaikana.

Teinitoiminnan ja oppikoulumaailman moniääninen historia

Koneen Säätiön rahoittamassa Teiniliitto, vimma ja rakkaus -hankkeessa (2020–2023) perehdymme järjestön 1960–1970-lukujen historiaan erityisesti tunteiden, kokemuksen ja muistojen näkökulmista. Hankkeessamme työskentelee viisi tutkijaa Turun, Jyväskylän ja Helsingin yliopistoista, elokuvaohjaaja ja tutkimusavustaja. Arvioimme teinitoiminnan kauaskantoisia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia merkityksiä ja keskitymme jännitteeseen aikaan, jolloin nuorison muuttuvat käytäytynormit ja lopulta puoluepolitiikan nousu haastoivat vanhemman kouluväen asenteet ja koko vallitsevan tunneilmaston. Suomen Teiniliitto tarjosi tälle kuohunnalle tilan.

Käsitlemme hankkeen eri osatutkimuksissa monipuolisesti Teiniliiton vaiheita ja mukana olleita nuoria. Huomioimme kaikki toiminnan tasot aina paikallisista teinikunnista ja kulttuuriharrastuksista liittotason kampaaluihin ja sen vielä

huonosti tunnettuihin puoliin. Erityisesti olemme kiinnostuneita siitä, millaisia toimintamahdollisuuksia ja rooleja Teiniliitto tarjosi tytöille ja nuorille naisille. Nuorten ohella tarkastelemme laajemminkin kouluinstituutiota ja Teiniliiton vasemmistolaisuudesta vastustaneen niin kutsutun kouluoikeiston toimijuutta ja tavoitteita.

Suurin osa hankkeen tutkijoista aloittaa kaksivuotiset työskentelyjaksonsa ensi kesänä. Tällä hetkellä apurahakausi on käynnissä post doc -tutkija Essi Jouhilla (JyU), joka on perehtynyt 1960-luvun alun paikalliseen teinikuntatoimintaan. Hän on havainnut, että myös aivan tavallisten teinikuntalaisten muistoissa korostuu omatoimisuus ja halu vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin. Koululaisia liikuttivat vanhentuneeseen oppikoulumaailmaan liittyneet epäkohdat, kuten huonotasoinen opetus, rajoittuneet oppisisällöt ja koululaisten oikeusturva. On selvää, että tämä aiheutti ristivetoa opettajien ja oppilaiden välillä.

Jouhki ja 1970-luvulle tarkastelunsa ulottava väitöskirjatutkija Liisa Lulu (TY) kiinnittävät erityistä huomiota tyttöjen keskeiseen rooliin teinitoiminnan laajenemisessa. Elokuvaohjaaja, dosentti Jouko Aaltonen (Illume Oy) on puolestaan valmistellut teiniliittoaiheisen dokumenttielokuvan käsikirjoitusta. Dosentti Ville Soimetsä johtaa hanketta Turun yliopistossa opetustyönsä ohella ja tarkastelee teinien yhteiskunnallisen heräämisen ja ryhmäytymisen motiiveja. Soimetsä perehtyy post doc -tutkija Ville Okkosen (TY) kanssa myös teinien ja oppikouluväen eri ryhmittymien itseymmärrykseen ja käsityksiin toisistaan. Okkonen keskittyy tutkimuksessaan erityisesti kouluoikeistoon ja porvariteinejä tukeneisiin laajempiin yhteiskunnallisiin piireihin sekä teinien ja muun koulumaailman ylijarjaisiin Ruotsi-yhteyksiin. Professori Kimmo Rentola (HY), aikanaan teiniliiton varapuheenjohtaja ja järjestösihteeri, keskittyy verkostoitumisen mekanismeihin ja tunnesiteisiin. Vuoden 2021 alussa hankkeessamme aloitti tutkimusavustajana valtiotieteiden kandidaatti Emmi Bildjuschkin.

Suomen Teiniliiton kevätfestivaalin mielenosoituskulkue Jyväskylässä 12.–13.4.1975. Kuvaaja tunte-
maton. Teinien Tuki ry:n arkisto, Valokuvat.

Koululaiset, puoluepolitiikka ja tunteet

Teinitoiminta ja sen kautta opittu omaehtoinen tekeminen sekä ryhmässä vaikuttaminen ovat luoneet useille haastateltavistamme vankan perustan myöhemmälle toiminnalle aktiivisena kansalaisena. Haastateltavamme ovat myös harmitelleet sitä, että nykyajasta puuttuu vastaava laaja nuorten foorumi. Nuorten yhteiskunnallinen toimijuus on kuitenkin ollut jälleen vahvasti pinnalla viime vuosina, kun ilmastoaktivismi ja nuorten puoluepoliittinen aktivoituminen ovat puhuttaneet sekä Suomessa että kansainvälisesti. Hankkeessamme pureudumme nuorten omaehtoisen toiminnan historialliseen taustaan ja tutkimme aikaa ja tilaa, jossa nuoret nousivat ennen kokeuttomalla voimalla näkyviin.

Toistaiseksi 1960-luvulla puhjennutta radikalismia on tutkittu niin kotimaisella kuin kansainväliselläkin kentällä laajimmin korkeakou-

luopiskelijoihin keskittyen. Suomessa vakiintunut kertomus on kietoutunut pitkälti myyttisen Vanhan valtauksen ympärille. Tässä hankkeessa pääosassa ovat 15–19-vuotiaat koululaiset, jotka yhtä lailla osallistuivat aktiivisesti ajan yhteiskunnalliseen liikehdintään. Heitä aktivoivat opetuksen ja koulukulttuurin uudistaminen, oppilaiden oikeusturva ja kouludemokratia, brittiläinen Summerhill-kokeilukoulu ja globaali eriarvoisuus.

Tutkimushankkeemme keskittyy Teiniliiton huippuvuosiin 1960–1975. Niiden aikana tapahtuivat suomalaisen koulujärjestelmän toistaiseksi suurimmat murrokset ennen digitalisaatiota: vanhojen arvojen säilyttämisen ja uudistamisen välinen kitka huipentui samalla, kun peruskouluuudistus toteutui. Näissä koulujärjestelmän sisäisissä kamppailuissa koululaisilla oli keskeinen rooli muutosten moottoreina. Samalla myös puoluepolitiikka ujuttautui koulumaailmaan, jossa se

”Taistelevan työläisnuorisoliikkeen koululaisiiven” valtakunnalliseen kokoontumiseen Kouvolassa 20.10.1974 otti osaa noin 300 ihmistä. Tilaisuus ei ollut Teiniliiton järjestämä, mutta mukana oli runsaasti Teiniliiton edustajia. Ajalle oli tyypillistä, että nuortaistolaiset aktiivit vaikuttivat yhtä aikaa eri järjestöjen ja yhteisöjen toiminnassa. Mauri Kymäläisen kokoelma.

oli aiemmin ollut kiellettyä.

Arvioimme uudelleen Teiniliiton yksipuolittunutta historiakuvausta taistolaisten valtaamana poliittisena nuorisojärjestönä. Radikalisoituneiden teiniaktiivien verkostoissa levinneen nuortaistolaisuuden dominoiva rooli 1970-luvun Teiniliitossa on toki kiistaton. Samalla järjestön vuosikymmenen puolivälissä tapahtunut romahdus oli niin perusteellinen, että useille aktiivitoimijoille jäi kipeitä muistoja. Aiemman muistelutiedon ja alustavien tutkimushavaintojemme perusteella näyttää kuitenkin siltä, että vuoden 1968 tienoilla vasemmistolla oli näköaloja toisaallekin: vaikka päädyttiin puhdasoppisuuteen ja puoluekuriin, myös antiautoritaarisuus, seksuaaliradikalismi, kunnianhimoisen tosinajattelu ja vapaa kasvatusta houkuttelivat.

Myös oikealla ja keskustassa reagoitiin koululaisia puhuttaneisiin ongelmiin ja osattiin politiikkaa yhtä lailla. Niin kutsuttu yleisdemokraattinen rintama ja porvarit asettuivat nopeasti tois-

tensa vastavoimiksi. Teinipolitiikalla olikin kauskantoisia seurauksia koko suomalaiselle puoluepolitiikalle. 1970-luvun taitteen nuorennusleikkaus oli ainakin välillisesti teinitoiminnan ansiota, kun poliittisen heräämisen saaneet koululaiset alkoivat liittyä tosiasiallisesti puoluepoliittisiin nuorisojärjestöihin ja suuri osa jatkoi täysi-ikäistyttyään poliittista toimintaansa vähintään paikallistasolla. Osin nuortaistolaisuuden voimannäytön myötä myös Kokoomus modernisoitui ja nousi ammattimaiseksi suurpuolueeksi. Samoin voidaan pohtia teinipolven vaikutusta siihen, ettei Maalaisliitto–Keskusta osoittautunutkaan auringonlaskun puolueeksi, vaikka vielä 1960-luvulla näin saatettiin epäillä.

Arvioimme menneisyyden nuorten toimintaa tunteiden ja kokemusten historian näkökulmasta, joka on yhteiskunnallisen lähihistorian tutkimuksessa sangen uusi mutta nopeasti edistyvä ala. Ensi havaintomme ovat jo osoittaneet, että Teiniliitto on herkullinen tutkimuskohde juuri tässä

Iloisia teinikokelaita Munkkiniemen yhteiskoulun nahkiaisjuhlassa n. 1957–1958. Nahkiaiset olivat eräänlainen kastejuhla, jossa uudet tulokkaat, nahkat, hyväksyttiin teinikunnan jäseniksi. Kari Hakli, Helsingin kaupunginmuseo (CC BY 4.0).

mielessä, sillä se herättää asianosaisissa ja muissa aihetta tunteissa edelleen voimakkaitakin reaktioita. Vaikka monilla puoluepolitisoituneen ajan kamppailuihin osallistuneilla muistot ovat seestyneet, toisilla ne ovat lähempänä pintaa. Tämä on luonnollista, sillä vaikka tunteet ovat läsnä kaikessa inhimillisessä ja yhteiskunnallisessa toiminnassa, teinitoiminta tapahtui erityisen herkässä iässä. Suomalaisen tunne- ja kokemushistorian edelläkävijöitä Ville Kivimäkeä ja Tuomas Teporaa mukaillen tunteilla on suuri merkitys muun muassa kokemusyhteisöjen muodostumisessa ja kokemusten institutionalisoitumisessa sekä ennen kaikkea ihmisten mahdollisuuksissa sanallistaa ja muistaa kokemuksiaan.

Monipuolista muistitietokeruuta

Hankkeemme johtoajatuksena on rakentaa Teiniliiton vaiheista ja laajemmasta koulumaailmasta moniääninen kuva, jonka ytimessä ovat mukana

olleiden aktiivien näkemykset valinnoistaan ja toiminnastaan osana nuoruuden kokemusmaailmaa. Vaikka keskitymme järjestötason historiaan, haluamme antaa samalla entisille teineille mahdollisuuden osallistua oman yhteisöllisen historiansa tulkintaan ja kirjoittamiseen.

Monen muun tutkimusprojektin tavoin koronapandemia on vaikuttanut työskentelyymme. Toivomme, että jo viime vuodelle suunniteltujen vuorovaikutteisten muistelutyöpajojen toteuttaminen onnistuu vihdoin tulevana syksynä. Viime kesän ja alkusyksyn aikana pystyimme onneksi tekemään jo kymmenkunta yksilöhaastattelua. Ensimmäisten haastattelujen perusteella olemme huomanneet, että muisteleminen on herättänyt suurta kiinnostusta etenkin entisissä Teiniliiton johtotason aktiiveissa. Olemme kuitenkin kiinnostuneita muistakin järjestöportaikon tasoista ja näkökulmista, joten myös tavallisten koululaisien, paikallisaktiivien ja opettajien kokemukset ovat erittäin tervetulleita.

Tutkimusryhmä. Kuvassa vasemmalta: Ville Okkonen, Liisa Lalu, Kimmo Rentola, Ville Soimetsä, Jouko Aaltonen ja Essi Jouhki. Kuva: Teiniliitto, vimma ja rakkaus -hanke.

Vaikka haastattelut ovat olleet keskeytettynä, jatkamme tulevien kuukausien aikana muistitietoaineistojen ja yhteisöllisten kokemusten kartuttamista muilla keinoin. Olemme käynnistäneet Teiniliitto ja minä -kirjoituskeruun yhteistyössä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kanssa. Toivomme, että keruu innostaa entisiä teinejä kirjoittamaan muistojaan laajasti eri puolilta Suomea.

Aikaa muistelulle on aina kesäkuulle asti. Kirjoituskutsu on julkaistu helmikuussa hankkeemme sekä SKS:n verkkosivuilla.

Hankkeemme sisältöön, jäseniin ja sen tapahtumiin voi tutustua tarkemmin verkkosivuiltamme <https://utu.fi/teiniliitto> ja Facebook-ryhmässämme ”Teiniliitto, vimma ja rakkaus”.

FT Essi Jouhki on postdoc-tutkija Teiniliitto-hankkeessa ja toimii Jyväskylän yliopistossa.

VTT, Dosentti Ville Soimetsä on Teiniliitto-hankkeen johtaja ja poliittisen historian yliopisto-opettaja Turun yliopistossa.